

1.
1.
2.
31
36
44
5.
6
7.

682

TRINONO PROPITIO

DISPUTATIONEM JURIS
DICAM CIRCULAREM

DE

TESTE
CLERICO

14
1705, 2^a

von Zeugnis eines Predigers

MAGNIFICO ICTORUM ORDINE
IN CELEBERRIMA AD VARNUM ACADEMIA
CONSENTIENTE

PRÆSIDE

VIRO CONSULTISSIMO Atq; EXCELLENTISSIMO
DOMINO

CASP. MÄTTH. Müller

U. J. D. CELEBERRIMO, PROFESSORE INSTITU-
TIONUM PUBLICO, DUC. ORD. FAMIGERATIS-
SIMO, NEC NON h. t. FACULT. JUR. DECANO
SPECTABILI,

DN. PATRONO ac STUDIORUM PROMOTORE,
NULO NON TEMPORE VENERANDO

AD DIEM XVI. MAJI, AO. MDCCV.

PUBLICO EIDEMq; PLACIDO COMPALÆSTRITARUM
EXAMINI SUBMITTIT

THEODOR. Gryph. Pom.

ROSTOCH. TYPISJ. WEPPLINGJ, SER. PRINC. & ACAD. T.

VIRO

PRÆNOBILISSIMO, AMPLISSIMO Atq; CONSULTIS-
SIMO, DOMINO

NICOLAO MICHAELIS

U. J. D. FAMIGERATISSIMO, NEC NON CON-
SULI APUD GRYPHISWALDENSES PRIMA-
RIO, MERITISSIMO,
EVERGETHÆ AC STUDIORUM PROMOTORIO,
SINGULAREM INFORMATIONIS FIDELITATEM, PA-
RENTIS INSTAR COLENDO, SUSPI-
CIENDO.

VIRO

PRÆNOBILISSIMO, PRÆCELLENTISSIMO, AC PLURI-
MUM REVERENDO, DOMINO

M. THEODORO PYLIO

VERBI DIVINI, AD TEMPLUM DIV. NICOLAI,
QVOD GRYPHISWALDIÆ EST, MINISTRO PER
XXIX. ANNOS FIDELISSIMO, PASTORI AD ÆD. SP. S. VI-
GILANTISSIMO, NEC NON BIBLIOTHECARIO EJUS-
DEM REV. MINISTERII, ILLIUSQVE GONSE-
NIORI MERITISSIMO

PARENTI MEO, OMNI FILIALI CULTU AC OBSERVAN-
TIA AD ULTIMUM USQVE VITÆ HALITUM
DEVENERANDO,

*Has Studiorum primitias, in debita gratitudinis tesseram,
perpetuam beneficiorum memoriam, ut & filialem
observantiam testandam, cum voto omnigenæ
prosperitatis*

Sacras esse cupit
Ipforum deditissimus & obsequiosis-
simus filius

THEODORUS PYL.

Optimæ Spei Juveni

Nobilissimo atq; Clarissimo DN. PYLIO,

Fautori ac Amico suo singulariter colendo ac amando,

S. P. P.

Rilius sapiens laudat Patrem. Sic olim Sapientissimus Regum Salomo effatus est de bonæ indolis, optimæq; spei Juvene, omnia cum studiis ac conamina & eo tendunt, ut spem dulcissimorum Parentum de se conceptam expleat, eoq; ipso summa iis pariat gaudia. Talem & Tu nunc, Nobilissime DN. PYLI, Te exhibes in hac ipsâ Academiâ nostrâ, nimirum ut Filium Admodum Reverendi Tui, deq; Ecclesiâ Greiffswaldensi longe meritissimi Parentis, vere sapientem, una cum fratre tuo germano, Juvene ad summa quævis nato, & sicuti hic variis jam jam eruditionis ac diligentæ suæ speciminibus claret: ita & Tu nunc prodis, egregiamq; quandam Sapientiam egregio quodam exercitio academico publice edis. Et quid inde, nisi summa gaudia Parenti Tuo Optimo creantur? qui jam, ut cum Verulamio *Serm. 7. loquar, Filios suos non tantum ut continuationem speciei suæ, sed ut rerum à se gestarum heredes, summo cum mentis tripudio intuetur.* Gratulor Parenti Tuo venerando de hoc gaudio, & Tibi Fautor optime! de egregia sapientiâ. Adhuc Tibi porro divina Gratia, quæ laudabilissima illa tua studia dirigat in sui Nominis gloriam, Reip. Patriæ egregium emolumentum, ulteriusq; Parentum Tuorum optimorum gaudium. Vale, faveq;

Dabam Rostochii

4. VIII. May. A. O. R. MDCCV,

X

PYLIANI NOMINIS

Cultori ingenue

Z. GRAPIO, D.

Ad
Nobilissimum atqve Doctissimum
Dissertationis Praesentis
AUTOREM.

A Singulari modestiâ, pietate, & incredibili discendi ardore à quam plurimis mihi aliquoties commendatus es optime PYLI; etiam anteqvam in intimiorem Tecum mihi licuit coire amicitiam; ex quo vero mihi sermones Tecum jungere datum est, omnium Te facile superare laudes animadverti, ex primò enim Tecum institutò discursu non difficulter colligere potui, non perfunctoriè Juris Te tractare studium, sed in solidiora ejus inquirere principia, & per omnia veri studiosi juris implere officium, sed frustra hæc verbis deprædico, adsunt rerum testimonia: ad hodie non leve scientiæ, quam in jure comparasti, specimen, præsentem intelligo Dissertationem Tuam. Sic perge, & habeo cur gratuler Patriæ, Parentibus, imò Tibi de certissimo aliquando gratulor præmio, quod Imperator promittit in §. ult: Procem. I. certissimus enim sum, fore, ut proximè Resp. in partibus ejus Tibi credendis à Te gubernetur: Vale & perge favere

PRÆSIDI

Nobilissimo atqve Politissimo
DN. THEODORO PYLIO,
J. U. Cultori, Cognato meo dilecto
selectoqve Amico, juxta ac hujus Diatribæ
AUTHORI

S. P.

LSt Tibi *Per-eximie PYLI!* haud incognitum,
quod in judiciis non esse & non apparere
sint parilis momenti, nec quisquam tenea-
tur, peccus credulum præbere nudis alteri-
us præcipuè adversarii, assertis, proin erit
in aprico, quàm arduè exposcatur probatio, alioquin
Anima Processus salutata. Probatio per Testes au-
tem, judicia maximò stabilit opere, ac quò eò magis
veritas promanet, ad Testimonium exhibendum quis,
jure prosopolepticò exulante, adigi poterit, ut sæpenu-
merò vel Clericus ad Testimonium dicendum accer-
satur, juramentò testimoniali insimul præstitò. Actum
profectò agerem, *Literatissime PYLI!* si eà de materiã
ulterius essem disserturus, dum Tu Pragmaticorum,
melioris notæ prudentum vestigia legens ostendis se-
lectè, quidnam sit justum vel injustum circa Testatum
à Clerico vel adhuc exhibendum, vel jam exhibitum.
Haud exiguam certè Tuorum in Jurisprudentiã pro-
fectuum concinnas indicinam, quã testatum das, non
spem in margine, quin potiùs uberrimam, ita ut ex spe
nasca

nascatur spes tum Patriæ, tum Parentibus, tum quoque mihi, utpote qui simul in Testimonii tesseram depromo sincere, quod per biennium meis in Collegiis Tuum genium oppido vigilem non absque animi voluptate conspexerim. Te Auditores inter meos interiores adverti adeo indefessum, ut non duntaxat admaveris calamò excipere ea, quæ à medicata, sed & discursus meos singulatim consignare Tibi fuerit volupe, insuperque eosdem interpolare (id quod Indies tam gratum mihi exstitit, quàm quod gratissimum) dubiis iterum iterumque mihi oblatis, à memet Tibi enodandis, ut evaseris eò solidior. De Ceterò non possum non ex cordis penetrali jam Tibi gratulari, de hòc eruditionis Tuæ Documentò, quod in præsens offers publicitus. Persevera, *Optime PYLI!* in discutendis Jurisprudentiæ Articulis Praxin sapientibus, sic posthabitis obsoletorum quisquiliis nec oleum, nec operam perdes. Fauste succedant & temporis accessu Tua Conamina, ut Nomen Tuum penes Eruditos ita increbrescat, ceu olim Jctus PYLIUS cluit apud Qvirites. Quò de nullus ambigo, si enim Virtus sua neminem deserit, nec Te dignum præmiò destituet, quin & ab Eadem, non ità multò post, Honoris Pileolò eris consignitus. His vale, *percare PYLI!* votis fatisque utere secundis, juxtà ac in Pylios annos sic provive. Dabam e Musæo Rostochii, die IIX. Maji. MDCCV.

P. CIESE, D.

MODERANTE MODERATORE CHRISTO

PRÆFAMEN;

SUMMARIA.

(1.) *Utilis, difficilis & proluxa est hæc materia de Teste Clerico.* (2.) *Causa impulsiva ad hanc tractandam materiam,* (3.) *Votum,* (4.) *Distributio presentis Thematii.*

Donderans mecum i.

eam, quæ de Teste Clerico agit, materiam, ejus difficultatem, utilitatem, ac prolixitatem ingenue ut profiteatur, opus habet: Inextricabiles enim de illa feri lites, tamque varios inter Doctores dissensus de ea foveri, ut & hi in immensa dubiorum varietate Cretico quasi Labyrintho

A

tho

tho involuti, Dædali invocare opem, & commenta
sua hæsitando in medio relinquere haud erubescant,
secundum Andr. Knich. *de pact. invest. P. 1. C. 2.* no-
vâque decisione indigeant Cæsareâ. Rauchb. *P. 2.*
qv. 15. n. 41. Gail. *L. 2. obs. 131. n. 9.* certum est. Hinc
audaculus forsan audiam, mentibus imprimis curio-
sis, quod materiam hanc gravissimam exiguo styli
mei penicillo elaborandam mecum constituerim.:

2. Ast B. L. ne mireris hoc in me opus suscepisse, quin
potius lusum aspicias fortis, quæ svasu Excell. Dn.
Præfidis, Fautoris atque Patroni mei colendissimi,
meo perduxit, ut ego Filius Clerici, sub Clerici
filio, non aliam, quam quæ de Clericis agit ma-
teriam pertractem, non quidem ut Te doce-
am, sed ut discam, tenuitatemque ingenii mei ex-
erceam: omne quippe artificium per exercitatio-
nem incrementum recipit, sec. Marcian. *in L. 65.*
3. *S. 3. ff. de Legat. 3.* Quapropter summum veneror
Numen, velit Spiritus sui gratia mihi assistere, quo
in exercendis jam ingenii mei viribus non recedam
à veritate, sicque omnia vergant in sui gloriam,
meumque commodum, cujus demum sub um-
bone præfens aggredior thema ita ut *Cap. I.* osten-
dam Generalia ad Explicationem Rubri facientia.
Cap. II. autem demonstram in quibus causis Clerici
testes esse possint, & *Cap. III.* pertractem Effectum
hujus testimonii clericalis, & pœnam falsi testimonii.

CAP.

CAP. I.

Exhibens

Generalia ad Explicationem Rubri pertinentia,

SUMMARIA.

- (1.) *Introitus seu Preparatio ad Tractationem.*
(2.) *Etymologia vocis TESTIS* (3.) *Vox Testandi quor
modis sumatur.* (4.) *Homonymia quare omissa.* (5.)
Synonymia. (6.) *Definitio seu Descriptio ipsius Te-
stis.* (7.) *Notanda circa Descriptionem.* (8.) *Testis
quotuplex.* (9.) *Testis idoneus & omni exceptione
major an differant?* (10.) *Clericus qualis testis* (11.)
Etymologia vocis CLERICI. (12.) *An recte Clericus per
sortem eligatur.* (13.) *Clericus quor modis accipiatur.*
(14.) *Unde descendat vox Papeu* (15.) *An sit vocabu-
lum injuriosum* (16.) *Descriptio Clerici* (17.) *Digressio.*

§. I.

IN explicandis Vocabulis nolumus hac vi-
ce prolixiores esse, sed nec plane iis expo-
nendis supersedere, sicut enim illud non
prodest, nisi ad inanem Disputationum
extensionem, ita hoc incertum relinque-
ret Lectorem, dum enim plura sunt negotia, quam
rerum vocabula. *L. 4. ff. de Prescr. verb. ne vocis
quenquā offendant æquivocatio, nec illotis quod ajunt
manibus, iplum negotium principale aggredi vi-
dea-*

A 2

- deamur. *L. 1. ff. de Or. jur. paucissimis*, quæ ad Onomatologiam pertinent, exponemus: Prævit nobis Imp: in §. 5. *J. Quib. mod. jus pat. pot. toll. item* Ulpian. in *L. 1. ff. de Just. & jur.* Primo autem inspicimus vocabulum TESTIS, cujus si quæstiveris Etymologiam & derivationem, à testando illud descendere existimamus cum Rutg. Ruland. *de Commiss. P. 2. L. 2. C. 1. n. 1.* Calvin. *Lex. Jur. voc. Testis.* Sed
2. vox testandi non uno accipitur modo; notat enim.
 3. (1.) Testamentum condere, per *Rubr. ff. Si quis aliquem testari prohib.* add. *L. ii. ff. qui test. fac. poss.* (2.) in testimonium adducere, ut quando dicimus, Deum testor. (3.) significat testimonium dicere seu perhibere, quæ posterior derivatio hic adhiberi potest, productus enim testis perhibet testimonium. *Calep. in Lex. voc. Testor. Wesemb. ad Tit. ff. de Testib. n. 11.*
 4. §. 2. Sed missa Etymologia ad Homonymiam pergeremus, at hic nihil occurrit, quod notam mereatur, ipsa enim vox Clerici jam excludit illam acceptionem, quando vox testis accipitur pro testiculo, qui virilitatis est testis; hinc ad Synonyma procedimus; Dicitur autem testis alias etiam (1.)
 5. Antistes. *C. 10. X. de de Verb. signif.* quamvis enim antistites dicti fuerint primarii Sacerdotes. §. 5. *J. de Attil. tut.* quod ceteros antestent, i. e. excellant. *Calep. voc. Antistes.* Testes tamen hoc nomine quoque comprehenduntur. *Schard. in Lex. Jur. voc. Antestor.* Dicuntur etiam (2.) Superstites quod superstatum caularum proferebant oblata. *Leop. Dick. Occ. ord. constit. jud. Class. 2. C. 6. de Test. p. m. 296.* Ruland. *d. l.* vel quod ipsi rei gestæ superfuerint, vel adfuerint. *Schard. in Lex. Jurid. voc. Testis.* (3.) Te-
stes

stes dicuntur etiam Advocati, in sensu enim generaliore: de strictiore vid. Tit. ff. de Postul. ibiq. Dd. illi dicuntur, qui vel patrocinii, vel consilii, vel testimonii causa vocantur. Schard. Lex. Jur. voc. advocare. Qui (4.) ad testamenti vel alterius negotii tabulas obfirmandas adhibebantur, vocabantur Signatores. L. 22. ff. de Test. L. 4. L. 6 & 7. ff. Testam. quem adm. aper.

§. 3. Nolumus autem hisce diutius immorari, hinc ad definitionem pergimus realem, testem describentes, quod sit: persona, quæ ad fidem dare dubia judici faciendam vocatur & examinatur. Lauterb. ad Tit. ff. de Testib. circa quam descriptionem duo tantum notamus. (1.) Testem debere vocari a Judice, nam qui se ingerit, est suspectus. Myns. Cent. 4. Obs. 3. Lauterb. d. l. (2.) Testem talem esse debere, qui Judici de re dubia fidem facere possit, quod de omnibus dici nequit; pro cuius meliore intellectu notandum, quod testes vel sint habiles, seu idonei, quos nec natura nec Lex repellit, vel inhabiles, seu inidonei, quos natura vel Lex repellit: Illi sunt vel omni exceptione majores, vel non, quavis enim non desint, qui existiment, non differre testem idoneum, & omni exceptione majorem, quos longa serie allegat Farinac. de Test. qv. 61. n. 2. Ipse tamen in contrarias mox abit partes; Sic jure Civ. infames ad testimonium admittit Frantz. ad Tit. ff. de his, qui not. infam. n. 24. adeoq; idonei erunt, sed non omni exceptione majores, Lauterb. ad Tit. ff. de Test. quales sunt, quorum testimonio nihil objici potest, quod fidem illorum imminuat, sicut est contrario non omni exceptione majores sunt, quibus tale quid objici potest. Lauterb.

A;

terb.

- terb. d. l. illa enim qualitas *omni exceptione major*, amplius quid continet, quam *idoneus*, omnis enim exceptione major est idoneus, sed non contra. Qualis autem testis erit Clericus? Mascard. *Vol. 1. Concl. 306. n. 3.* respondet, testis omni exceptione quodammodo major, ubi notanter adjicit voculam *quodammodo*: Nulli enim asserere dubitamus, quod, quæ ad fidem Laici testis minuendam faciunt, etiam Clerici infringant fidem.
10. §. 4. Succedit nunc alterum Rubricæ vocabulum, nempe CLERICI. Natum autem est hoc à Græco κληρῆς. Wesenb. *ad Tit. C. de Episc. & Cler. n. 4.* quæ vox significat sortem, per hanc enim olim eligebantur Clerici, exemplum est in Matthia. *Vid. Act. Apost. C. 1. vers. 16.* quem tamen modum
11. postmodum reprobavit Jus Canonicum *Cap. fin. X. de sortileg.* damnat quoque eundem Brunneman. *Jur. Eccles. L. 2. C. 18. §. 56.* quod unusquisque suo judicio optimum eligere debeat: quod si tamen res aliter componi non possit, etiam in electionibus ad hoc remedium extraordinarium fortis recurri potest. Stryck. *in not. ad Jus Eccles. Brunn. d. l.* ubi hanc in rem adducit Verba Lutheri *ad Cap. 1. Jon. Mich düncket / Loffen sey an ihm selbst ein recht Glaubens-Werck / und möge woll durch Fürwitz und Eitelgenlust mißbrauchet werden / wie des Schwerts und Eydtes / aber das ist nicht des Wercks / sondern der Person schuldt / nec ignota sunt exempla Clericorum per sortem electorum, quæ hic omittimus.*
12. §. 5. Clerici autem vocabulum non uno accipitur modo (1.) Clerici dicuntur omnes fideles *1. Petr. C. ult. vers. 3. (2.) Professores & Studiosi, cum enim*

enim olim in Monasteriis essent Scholæ, profuxit inde, ut, qui literis erant addicti, dicerentur Clerici. Carpz. *L. 1. def. 8. n. 18.* Limn. *L. 8. C. 6. n. 5 & 8.* cuiusque enim scientiæ & disciplinæ Studiosi Ecclesiæ inservire dicuntur. Fulgos. *in L. qui subprætext. C. de SS. Eccles.* unde forte promanavit, quod Studiosi in hac Academia *Bapen* appellentur, quod nomen non injuriolum esse, cum inde derivatum credatur, quod à Veteribus Clerici minores fuerint dicti *βίπαι*, existimat D. Ittig. *in Disp. de For. Cler. Secul. C. 1. §. 15.*

§. 1. ex quo quidem id inferri poterat, hanc vocem per se injuriosam non esse; sed cum etiam id injuriosum sit vocabulum, quod ex more regionis tale est, non immerito quis dubitaverit, an nomen hujus loci, vox *Bapen* injuriosa sit, non enim Studiosis hoc imponitur nomen, nisi ab irata plebe & sic injuriandi animo.

§. 6. sed ut in viam redeamus, Clericus nobis est, qui divino cultui ministeria religionis impendit. *L. 2. C. Theod. de Episc. & Cler.* quæ descriptio præfertur illi, quæ traditur *in C. Cleros. 1. Dist. 21.* quod Clerici sint, qui in Ecclesia Christi deserviunt.

§. 7. Possimus hic varias Clericorum species, aliaque quam plurima subjungere, sed hæc prolixiora & ab instituto nostro aliena sunt, hinc us missis ad uberiorem propositi nostri Thematis explanationem progredimur.

CAP.

CAP. II.

IN

Quibus causis Clerici esse
possint testes & quomodo.

SUMMARIA.

- (1) Clericus testis esse potest. (2) Ratio (3) Limitatio (4) Autores & textus negativam tenentes (5) Defenditur affirmativa, (6) Clericus an cogi possit ad testimonium dicendum, (7) Quid regulariter in testibus obtineat. (8) Ratio (9) & jurans silentium potest cogi. (10) Quid jure Canon. obtineat, (11) Quid de Clericis sentiendum. (12) Adducitur negativa. (13) Defenditur affirmativa. (14) Lex obstans refellitur. (15) Quid hodie obtineat. (16) Quis compellere possit Clericum ad testimonium dicendum. (17) Exemptionem à seculari judicio allegare Clericus an possit. (18) Exemptio Clericorum unde. (19) Quid hodie valeat. (20) An Clericus coram giudice seculari volens possit examinari. (21) Jurisdictio an possit prorogari. (22) Dissidentes refutantur (23) An hodie prorogatio obtineat. (24) Quid in hac causa de Clerico sentiendum. (25) Casus in quibus prorogatio locum non invenit. (26) Quare Clericus non possit prorogare jurisdictionem Laici. (27) An ratio illa locum habere possit. (28) Clericus potest coram giudice seculari cum licentia judicis Ecclesiastici examinari. (29) An etiam valeat, si per delegatum fiat. (30) Quid hodie, (31) Illa licentiae concessio est probanda. (32) Presumptio pro instrumento an aliquid conducat. (33) Licentiae concessio

cessio quomodo probanda. (34) *Obstans Lex refellitur.*
(35) *Casus in quibus Clerici à seculari iudice sine licentia
examinari possunt.* (36) *a. Necessitas,* (37) *Incom-*
petens Judex an tunc quoq. possit examinare. (38) *β. Po-*
test ad superiora Tribunalia immediate vocari. (39) *Qua-*
tenus hoc valeat. (40) *An superiora Tribunalia subsi-*
dio iudicis Ecclesiastici opus habeant. (41) *Negatur.*
(42) *Ratio* (43) *Si tempore negotij gesti fuerit Laicus*
& tempore depositionis Clericus, coram quo iudice erit ex-
aminandus. (44) *Quomodo Clericus ad veritatem di-*
cedendam compellatur. (45) *An juramento constringen-*
 dus. (46) *Affirmatur.* (47) *Ampliatur.* (48) *An*
juramentum precedere debeat depositionem, an vero se-
qui. (49) *Quid si consuetudo contraria sit.* (50) *In*
quibus causis hoc obtineat. (51) *Quid in Clericis valeat.*
(52) *Quare Clerici se non subducere debeant juramento.*
(53) *Textus obstans refellitur.* (54) *Quatenus authen-*
ticis fides sit habenda. (55) *Clericis juramentum à par-*
tibus remitti potest. (56) *In quibus causis.* (57) *Quid*
de Parochis sentiendum. (58) *Juramentum corporale*
prestare tenentur testes. (59) *Qua ratione,* (60) *Non*
sufficit testimonium sub juramento, quod antea Domino
præstitum est. (61) *Obstantia de Medico, quomodo in-*
teelligenda. (62) *Clericorum depositio per juramenta, quo*
DEO & Ecclesia obstructi sunt; non valet. (63) *Limi-*
tatur. (64) *Testes vocandi sunt ad locum iudicii.* (65)
Exceptio in quibus locum obtineat, (66) *An Clericus ha-*
beat beneficium egregiarum personarum. (67) *Testis*
quoq. torqueri potest ad testimonium dicendum. (68) *Qua-*
nam ad id requirantur. (69) *Quid in Clericis.* (70) *Af-*
firmativa defenditur. (71) *Clericus an in criminalibus*
testis esse possit. (72) *Quid in civilibus,* (73) *quid hodie,*
B (74) *An*

(74) An Clericus testis esse possit in causa propria. (75) quæ causa dicatur propria. (76) Nemo potest testis esse in causa propria. (77) Textus allegati quomodo intelligendi. (78) De confessionibus Clerico factis. (79) An revelatio illarum quid operetur. (80) Distinctio adhibenda. (81) Sententia Bachovij & Ekholii. (82) Refutatio obstantiæ. (83) Quid de delicto committendo statuendum. (84) Clericus interrogatus à Judice, an secreta confessionis revelare teneatur. (85) Sententia Lutheri adducitur. (86) Unusquisq; non debet secreta revelare. (87) Extra actum confessionis secreto commissa an Clericus debeat revelare. (88) Textoris & Beyeri sententia allegatur. (89) Quid de confessione Laico tempore necessitatis facta sentiendum. (90) Sacerdotis, revelantis talia, pœna. (91) Si per alios testes confessio sit audita & revelata quid tum? (92) Adducitur limitatio. (93) Hæc limitatio an solum ad delictum committendum pertineat. (94) An etiam ad delicta commissa. (95) Quid si confessor de crimine revelato jam antea à judice interrogatus? (96) Aut confessionario secreta manifestandi potestatem dederit.

S. 1.

1. Frustra videor sollicitus de causis, in quibus Clericus testis esse possit, nisi probavero prius, quod testis esse possit: Sed de hoc vix dubitandum; Est enim testimonii dictio de genere permissorum, Mey. P. 7. Dec. 116. in iis autem quæ regulariter licita sunt, qui libet præsumitur habilis. Carpz. P. 1. Consi. 15. Def. 53 n. 3. nisi vel natura impediatur, vel Lege prohibeatur. Mascard. de Probat. Vol. 1. Concl. 310. n. 4. eorum autem qui impediuntur vel prohibentur catalogum longa serie exhibent Doctores, vid. Lauterb. ad Tit. ff. de Testib. Struv. S. J. C. Exerc. 28. th. 38. seqq. Clerico vero in genere nec natura, nec Lex resistit, ergo à testi-

testimoniō dicendo, non est repellendus, nisi in specie hujus aut illius negotii qualitas, qva de re inferius, aliud svadeat.

§. 2. Non inhærerem huic rei ulterius, nisi negotium nobis faceret. Rutg. Rul. de Commiss. P. 1. L. 5. C. 4. n. 3. cum alleg. ibid, Abb & Felin. in Cap. Cum Nuntius, 12. X. de Test. & attest. Caravit. ad rit. magn. Curie, rit. 144. n. 1. existimantes, Clericos exemptos esse à testimonii dictione, quorum opinioni favere videtur *Can. quancquam. 2. Ca. 14. qu. 2. ibi: Sacerdotes in secularibus negotiis pro testimonio non rogentur, nec enim eos decet secularibus se immiscere negotiis. C. quoniam. 8. Dist. 10. Can. sunt nonnulli. 15. Ca. 16. qu. 1. add. Can. Testimonium, 9. Ca. 11. qu. 1. ibi: Testimonium Clerici adversus Laicum nemo recipiat & si in criminalibus testimonium præbuerit, irregularitatem incurrit. Farinac. de test. qu. 61. n. 59. Mascard. de Prob. Vol. 1. Concl. 306. Sed sicut hi textus varias admittunt explicationes, ita Praxis etiam quotidiana testatur, Clericos ad testimonium admitti, Conf. Farinac. de Testib. qu. 61. n. 62. Umm. Disp. ad Process. 16. n. 16.*

§. 3. Num autem cogi possint Clerici, quæritur? Quod regulariter testes ad testificandum compelli possint, satis patet ex L. 19. C. de Test. L. 4. & ff. eod. idq; partim propter utilitatem Reipublicæ, cujus interest, ut adhibeantur testes, quo Judex eo melius in notitiam rei controversæ perveniat, & de- tegatur veritas. Stryck. in Disp. de Salute publica, quæ est Vol. 3, Disput. 16. Cap. 5. n. 51. Idem in not. ad Lauterb. Tit. de Testib. verb. Coguntur, partim, quod testimonium dicere munus fit publicum, ad quod invitatus quis compellitur. Richter. ad Cap. 45. X. de Testib.

- Testib. n. 17. Rul. d. l. p. 2. l. 2. C. 7. n. 4. Gail. L. 1. Obsf. 100. n. 2. add. Lauterb. ad tit. ff. de Testib. Brunnerm. ad L. 2. ff. de Testib. n. 28. etiamsi quis silentium juraverit. C. 4. X. de Testib. cog. C. 18. X. de Test. Mev. P. 4. Dec. 20. n. 2. Juramentum enim hoc, cum in præjudicium tertii vergat, Richter. ad C. 45. X. de Test. adeoque illicitum, Setser. de jurament. L. 1. C. 17. n. 20. non obligat jurantem, cui licitum est, propria autoritate, d. C. 4. & sine impetrata absolutione recedere, Gail. L. 1. Obsf. 100. n. 3. Brunn. Proc. Civ. C. 10. n. 63. Richter ad C. 18. X. de Testib. n. 33. Martin. Comm. forens. tit. 22. n. 34. & seqq. quamvis Jure Canonico secus, quo testes tantum monendi & svadendi sunt, non etiam cogendi regulariter, nisi ubi alia probatio deficit, aut ex gratia, odio, metuve, testimonium perhibere recusant. C. 1. 4. 5. X. de test. cog. Umm. Disp. ad Proc. 16. n. 39. Brunn. ad L. 19. C. de Probat. Sed num idem de Clericis? Pro negativa pugnat Rescriptum Theodosii in L. 7. C. de Episc. & Cler. ubi inquit: *nec honore, nec Legibus Episcopus ad testimonium dicendum flagitetur, jungitur ratio. nam & persona oneratur, & dignitas execta confunditur;* Sed verius nihilominus existimamus. etiam Clericum ad testimonium dicendum compelli posse, cum veritatem celare peccatum mortale sit, quod committit, qui se â testificando subtrahit. Gail. L. 1. Obsf. 100. n. 1. Farin. d. l. qv. 78. n. 13. nam & qui veritatem occultat, & qui mendacium dicit, Reus est, inquit ex Augustino Gratianus in Can. quisquis. 80. Ca. ii. qv. 3. nec obstat, d. L. 7. c. de Episc. & Cler. nam præterquam quod d. l. de Clericis à judice seculari non cogendis loqui videatur, Brunn. ad d. L. 7. n. 1. intelligenda illa de casu, si ve-*

si veritas aliter haberi possit. Brunn. ad L. 19. C. de
Testib. imo hodie in Germania Episcopus & Cleri-
cos ad testimonium dicendum compelli posse testa-
tur Christin. Dec. 17. n. 8. seqq. Carpz. P. 1. Const. 16.
def. 69. Coler. P. 1. Dec. 211. & P. 2. Dec. 241. add. Schnob.
Diss. ad ff. 13. th. 31.

§. 4. Postquam ita evictum dedimus, Cle-
ricos non tantum ad testimonium dicendum admit-
ti, sed & compelli posse, nunc videamus porro,
quis eos ad id compellere possit? Ubi quidem id
dubio caret, quod, cum testis compelli ad testimo-
nium possit, is compellat, cujus jurisdictioni sub-
jectus est testis, alienæ proin jurisdictioni subje-
ctus ad testificandum non cogitur. Carpz. L. 3. D. 24. n. 1.
Lauterb. d. l. Annon vero exemptionem à secularis
judicis coactione recte allegare possint Clerici, du-
bitaveris, si enim suo jure ad eam provocare velint,
hæc illis non competit, cum enim Ecclesiam susce-
perit Respublica, ut alumnæ nutritiam, non est
Respublica in Ecclesia, sed Ecclesia in republica,
ut ex Clapmar. de Arcan. Rerumpubl. L. 3. C. 5. loquitur
Mev. ad Jus Lub. qv. 3. n. 4. ubi id variis S. S. texti-
bus probat: Sed exemptionem, quam habent, be-
neficio imperantium habent, postquam enim Epi-
scopi, aliiq; Prælati sibi ab initio arrogarunt audi-
entiam, seu simplicem cognitionem, eorū, quæ ad Eccle-
sias pertinebant. t. t. C. de Episc. audiens, tandem ardor
erga religionem effecit, ut ex concessione superio-
rum Ecclesiasticos Magistratus, cum omnimoda ju-
risdictione Ecclesiasticâ acciperent, abdicata in
eos seculari potestate. Mev. d. l. firmavit & hoc Frid.
in Auth. statuimus. C. de Episc. & Cler. ubi statuit, si

B ;

quis

quis Ecclesiasticam personam in causa civili vel criminali ad Judicem secularem trahere præsumat, quod tunc actor jure suo cadat, judicatum non teneat, & judex ex tunc potestate judicandi privetur. Hodie ergo Clerici exemptionem à potestate Judicis secularis recte allegare valent, nec nisi à Judice Ecclesiastico ad testimonium dicendum compelluntur, id enim prærogativæ datum est dignitati Clericali. Gail. *L. 1. Obs. 100. n. 16.* Balduin. *de Casib. confc. L. 2. C. 9. Cas. 19.* Farinac. *d. l. qv. 61. n. 70.* Carpz. *L. 3. De. 24.* Finckelth. *Obs. 95.* Lauterb. *ad Tit. ff. de Testib.*

20. §. 5. Utut vero alienæ Jurisdictioni subiectus invitus ad testimonium coram Judice incompetente cogi nequeat, volenstamen examinari potest. Carpz. *L. 3. D. 24.* Lauterb. *d. l. cum indubium sit, licere alicui alterius Judicis jurisdictionem prorogare, vel tacite, si à Judice incompetente citatus sciens omiffa fori exceptione comparat. L. 4. C. de Jurisdic. vel expresse, consensu scil. partium. L. 1. C. de jurisdic. L. 15. & 18. ff. eod.* Lauterb. *ad Tit. ff. de jurisd. Vinn. de jurisd. C. 11. n. 4. seq. qvæ* prorogatio hodiernum usum habet & frequentatur: Et quamvis non desint, qui dissentiant, propterea, quod hodie Jurisdictio in feudum concessa patrimonialis sit, ideoqve eam habentes subditos mandatis pœnalibus ad suum revocare queant forum. Strauch. *dissert. 20. th. 1.* Lauterb. *ad Tit. ff. de Jurisdic. hoc tamen non ulterius intelligendum, quam quod subditi generaliter alterius Jurisdictionem prorogare, & ita ordinarii Judicis Jurisdictioni se subtrahere nequeant.* Stryck. *us.*

*us. mod. 7. ad Tit. de jurisd. §. 21. & seqq. & in not. ad
Lauterb. tit. de jurisd. verb. ad se revocat.* Quod ve- 23.
ro in particulari, h. e. in certa quadam causa, hodie-
num jurisdictione prorogari possit, satis probant
formulæ fori renunciatorix, contractibus adjici so-
lita, ut quando qui alterius fori, adeoque difficilis
conventionis est, subrenunciatione fori fidejebet,
quas clausulas suo hodiernum gaudere effectu, nem-
pe prorogativo jurisdictionis, docet Stryck, *de Cant.
Contract. S. 1. C. 5. §. 18.*

§. 6. Sed utut hæc ita sint, existimamus 24.
tamen, hæctenus dicta in Clerico pati exceptionem,
ut nec volens coram iudice seculari possit exami-
nari. *Can. 22. C. 22. qv. 5.* Clericus enim jurisdic-
tionem iudicis secularis prorogare non potest.
Cap. 12. X. de for. Comp. Sicut enim alias prorogatio
variis ex causis impeditur, ut ex qualitate causæ, 25.
quæcunque enim causa non dependet ab arbitrio
privatorum, illa quoque non est prorogabilis, ita
ad Criminalem, quæ non nisi ex speciali Lege com-
petit, *L. 1. pr. & §. 11. ff. de Offic. ej. cui mand. jurisd.*
non prorogatur civilis. *Strauch. Dissert. 10. Thes.*
5. ita quoque causa, quæ privilegiatum habet iudi-
cem, non est prorogabilis. *Stryck. in not. ad Lau-
terb. tit. de jurisd. verb. Prohibitaram;* sic quoque
causæ feudales coram Domino & Paribus Curix
tractandæ, *1. Feud. 18. 2. Feud. 15. in fin. Stryck. in
Exam. Jur. feud. C. 21. qv. 4.* prorogationem non ad-
mittunt. *Struv. Synt. Jur. feud. C. 16. th. 11. n. 2.* Hæc
enim locum non habet, quoties jurisdictione singu-
lari jure competit. *Gail. L. 1. Obs. 40. Rosenth. de
feud. C. 12. concl. 37.* & inde quoque oritur, quod 26.
Cleri-

Clericus Laici jurisdictionem prorogare impediatur. Carpz, *L. 3. De. 24.* quamvis enim unusquisque favori pro se introducto renunciare possit. *L. pen. C. de pact.* hoc tamen privilegium non est personale, sed toti ordini Ecclesiastico indultum. Gail. *L. 1. obs. 40. n. 7.* quamquam tateamur, hanc rationem allatam ex *Cap. si diligenti. 12. X. de for. comp.* parum concludere; utrum enim renunciatio fori ab uno Clericorum facta, toti ordini non præjudicet, cur tamen quoad ipsum Clericum renunciantem non subsisteret, non videmus rationem, imprimis si causa non sit Ecclesiastica. Stryck. *in not. ad Brunnem. Jus Eccles. Lib. 3. C. 1. §. 12.* cum etiam in Laicum compromittere possint Clerici. Vid. Mynsing. *Cent. 2. obs. 67. n. 1.* ubi in Camera ita iudicatum refert.

- §. 7. Quamvis autem Clericus coram iudice Laico & seculari nec volens examinari possit, permittitur tamen tale examen cum consensu Episcopi aut iudicis Ecclesiastici; potest enim licentiam dare iudici Laico, ut testem Clericum coram se ipso examinet. *Can. 2. Ca. 14. qv. 2. add. Mascard. de Probat. Concl. 1365. n. 61. Gail. L. 1. obs. 100. n. 16. Brunnem. ad L. 7. C. de Episc. & Cler. n. 6. & 7. Carpz. tit. 13. art. 4. n. 82. seqq.* videtur enim sic ipse iudex Ecclesiasticus per secularem, tanquam delegatum, hoc examen expedivisse. Carpz. *L. 3. def. n. 10.* quamvis enim regulariter testes ab ipso iudice sint examinandi, Carpz. *L. 3. Resp. 87. n. 7.* Lauterbach. *ad tit. ff. de Testib.* Hodie tamen in arbitrio ipsius est, an ipse eos examinare, an aliis hoc delegare velit. Gail. *L. 1. obs. 96. n. 1.*
- §. 8.

§. 8. Sed cum judici seculari licentiam te-
stem examinandi datam esse facti sit, ea autem,
qvæ sunt facti, ab allegante probari debeant, Me-
noch. de Præsumpt. L. 6. præf. 14. Mantio. de Conject. ult.
volunt. Lib. 2. Tit. 1. n. 4. sunt enim facta sui natura
incerta. Card. Tusch. Tom. 3. lit. F. Concl. 10. hinc illa
qvoq; licentiæ concessio probanda, ad quod non suf-
ficit, etiam si Notarij dixerit, Clericū citatum, jura-
tum & de licentia Episcopi examinatum esse, uti lo-
quitur Farinac. de Test. qv. 61. n. 87. ut ut enim non
tantum pro instrumento præsumptio militet veri-
tatis, Hopp. ad §. II. J. de inutil. Stipul. adeo, ut ille,
qvi pro se habet instrumentum, habere dicatur:
Tangere me noli, Cravett. consil. 31. in fin. Rol. à Valle
Conf. 100. n. 4. Vol. 4. hoc tamen declaratur, ut
procedat, quamdiu contra instrumenta nihil op-
ponitur, secus ergo si opponatur, Barbof. Lib. 9.
tit. 96. axiom. 3. ut si in præsentia casu judex Eccle-
siasticus neget allegatam licentiæ concessionem.

§. 9. Probari vero illa licentiæ concessio
potest etiam per conjecturas & præsumptiones, sic
si Clericus præsentis & non contradicente Episcopo
à seculari examinatus sit iudice, præsumitur ille
consensisse & licentiam concessisse, Mascard. de Prob.
Vol. 3. Concl. 1225. n. 25. nec obstat, quod vulgo di-
citur: Qvi tacet, suo salvo jure tacet. L. 142. ff. de
R. J. imprimis in præjudicialibus, uti hic, Me-
noch. Cons. 573. n. 12. hæc tamen regula, uti a-
lias variè, ita & tunc exceptionem patitur,
qvotiescunqve præsens actum, contradicendo,
si vellet, impedire possit, toties tacens ha-
betur pro consentiente, Menoch. de præsumpt. L.
6. præf.

C

6. *pres. 99. n. 15. Masc. de Prob. Vol. 3. Concl. 113. Fa-*
chin. contro. L. 7. C. 30. ex presentia enim praelu-
mitur consensus. Barbof. L. 14. C. 86. axiom. 5.

36 §. 10. Dantur tamen casus, ubi iudex se-
cularis Clericum etiam sine licentia Episcopi exa-
minare potest; huc refertur (1.) si ita exigat ne-
cessitas, hæc enim non tantum non subest Legi-
bus, sed Lex potius subest necessitati. *arg. L. 7. in*
fin. pr. ff. de admin. & peric. tut. Cap. Consilium. 2. X. de
Observ. jejun. hinc si in mora periculum, v. g. tem-
pore pestis, Clericus coram iudice seculari exami-
nari potest, quoties enim presentis necessitas postu-
lat, receptio testium etiam coram incompetente ju-
dice facta valet. Gail, *L. 1. O. 97. n. 4. Farinac. de*
Test. qu. 61. n. 83. imprimis, si imploratio iudicis
competentis moram cum periculo amittendæ po-
stea probationis requirat, hinc etiam iudex Laicus
Clericum delinquentem, sine consensu Episcopi
prehendere potest, si res moram non patiat, &
presens fugæ periculum adfit, Stryck. in. not. ad
Brunnem. Jus Eccles. Lib. 3. C. 1. §. 12,

38 §. 11. Potest etiam (2) Clericus, omisso iudice
inferiore Ecclesiastico, ad superiora statim Tribu-
nalia vocari, quamvis enim Clerici hodie à secula-
ris iudicis iurisdictione exempti sint, per ea, quæ su-
pra dicta, id tamen apud superiora non observa-
tur Tribunalia, quæ repræsentant Principem, cui
Clerici in causis Civilibus & Ecclesiasticis, quate-
nus imperium & iudicium humanum patiuntur,
virtute juris Episcopalis suspensi & in Principem
translati subsunt, *Mev. P. 8. Dec. 274. n. 2. add.*
Martin. in Comment. For. Tit. 20. §. 3. n. 95. ut pro-
inde

inde illa Clericorum exemptio ad inferiorum Magistratuum jurisdictionem sit restringenda. Brunn, in jur. Eccles. Lib. 3. Cap. 1. §. 1.

§. 12. Sed annon Tribunalia superiora, ubi Clericum ad testimonium perhibendum vocant, mediate, & subsidio judicis Ecclesiastici implorato, id facere debeant, quæritur? quod prima quidem facie affirmandum videbatur, sed rectius negat Mev. P. 8. Dec. 274. n. 6. judici enim seculari, cujus est in causa jurisdictio & in Clericos potestas superior, non denegandum examen Clerici, quia iudex Ecclesiasticus vix docere poterit, sibi Jurisdictionem in Clericos privative concessam esse; potius accumulative data videtur, uti vult Zanger. de Except. P. 1. C. 2. n. 160. Stryck, in not. ad Jus Eccles. Brunn. L. 1. C. 6. membr. 12. §. 6. & L. 3. c. 1. §. 11. quamvis etiam in casu, ubi jurisdictio privative concessa, subditos inferioris judicis, ad testimonium perhibendum, Principes vi superioritatis territorialis immediate citare posse defendat Carpzov. P. 2. Dec. 208. n. 9. add. Lauterb. ad Tit. ff. de in Jus vocand.

§. 13. Extra hos, aliosque casus, Clericus ad iudicium seculare non debet trahi, sed vocatus fori exemptionem allegare potest; Probare autem prius debet Clericus se talem esse, est enim hæc quæstio, utrum Clericus sit, facti, Ziegl: ad Lancell. L. 3. tit. 1. §. 6. in fin. nec Clericus quisquam in dubio præsumitur, Menoch. L. 6. præf. 76. n. 1. & seqq. Hinc in delicto deprehensus si se Clericum dicat, iudicis secularis super hoc delicto cognitio est, & ab eò tamdiu detinetur, donec

C 2

Cle.

Clericalem probaverit qualitatē, Brunnem: *in jur. Eccles. L. 3. c. 1. §. 14.* quomodo autem probetur, latius exponere nolumus, solo sane habitu non semper probatur, quod latius deducit Mascard. *de Probat. Concl. 302.* ubi multis hoc limitat, & n. 10. asserit, quoad privilegium fori habitum sufficere Clericalem, add. Excell. Dn. Præf. Disp. *de Oscul. Nocivo C. 2. n. 39.* certius probatur per literas testimoniales, Brunnem. *ad L. 22. C. de Episc. & Cler. n. 6.* aut his amissis, per testes, qui actu interfuerunt. *C. 2. & 3. X. de Cler. peregr. Mascard. Concl. 303.*

43 §. 14. Quod si tempore actus gesti seu negotii, super quo examinandus est testis, Laicus fuerit, nunc autem tempore depositionis Clericus sit, annon hoc casu coram iudice Laico examinari possit, non immerito dubitari poterat? Nobis tamen negativa arridet, partim, quod, ubi testimonii dictio est veritatis, qualitas testium attendatur, quæ est tempore depositionis. Hopp. *ad §. 7. J. de testam. ord.* partim, quod unicuique liceat forum mutare prius. Lauterb. *ad tit. ff. de iudic.* nisi tamen in fraudem iudicii secularis in sacrum ordinem se cooptari curaverit. Brunn. *in jur. Eccles. L. 3. c. 1. §. 14. in fin.* mutatio enim fori in fraudem facta, non valet. Brunn. *ad L. 31. ff. ad Municip. n. 6.* hinc etiam, si post delictum Clericus factus sit, à iudice Laico puniri potest, Brunnem. *ad L. 4. C. de Episc. & Cler. n. 3.*

44 §. 15. Ordinis ratio nunc postulat, ut videamus, quibus remediis ad testimonium & veritatem dicendam compelli possit Clericus, ubi quidem ordinaria illa omittimus remedia, ut pignorum

rum captionem, multæ indictionem, Lauterbi
ad tit. ff. de Test. mandata pœnalia, imo bannum.
Gail. L. 1. O. 100. n. 12. visuri tantum celebrem illam 45
controversiam, an mediante juramento testimo-
nium dicere teneantur? quod affirmatur, tota enim 46
substantia depositionis in juramento consistit, Gail.
L. 1. Obs. 101. n. 1. ita, ut testi injurato non credatur, et
iam si præclaræ Curix honore præfulgeat. L. 19. §. 1.
C. de Testib. aut Imperator vel Pontifex tuerit. Um-
mius Disp. ad Proc. 16. th. 60. aut Cardinalis vel Epi-
scopus. Carpz. Dec. 77. n. 10. Mascard. de Prob.
Concl. 136. n. 2. Umm. d. l. aut plures sint testes, C.
s. Dist. 44. Farinac. de Test. qu. 74. n. 61. Brunn. ad L. 9.
C. de Test. quam sententiam non tantum receptam,
sed nec contradictorem habere docet Finckelth.
Obs. 32. n. 12. Mynf. Cent. 3. obs. 77. add. Carpz. P. 2.
C. 43. Def. 8. n. 4. seqq. Mey. P. 2. D. 12. imo nec
Princeps hic dispensare potest. Carpz. d. l. Me-
noch. arb. jud. quest. C. 26. n. 4.

§. 16. Hactenus de necessitate juramenti à 47
testibus præstandi dicta ampliantur ulterius. (1) 48
ut juramentum depositionem præcedere debeat.
L. 9. C. de Testib. Brunn. add. L. 9. n. 1. ne spe remit-
tendi juramenti animosius deponant, & post de-
positionem sit potius juramentum purgatorium, ob
propriam personam præstitum. Martin. in Comm.
For. tit. 20. §. 3. n. 26. & hinc, si testes ante juramen-
tum deposuerint, testimonium est nullum, Mynf.
cent. 3. obs. 38. Umm. ad Proc. Disp. 19. th. 9. n. 62.
Carpz. Tit. 13. art. 4. n. 59. Brunn. Proc. Civ. C. 20.
n. 6. & jurata proinde opus est repetitione. Mart.
d. l. n. 28. Mey. P. 4. Dec. 250. Richter ad C. 29. X. de
Test. n. 62. nisi tamen in continenti post depositio-
nem

G;

nem

- nem juraverint. Mascard. *Vol. 3. Concl. 1369. n. 5.*
 & ita in Camera receptum esse testatur Gail. *L. 1. O. 101. n. 9.* Brunnem. *ad L. 9. C. de Test. n. 2.* in actu enim continuo non nocet præposteratio. Hopp. *ad*
 49 §. 1. *J. de pupill. subst. (2)* Ut nec consuetudo in contrarium valeat, utpote contra Jus naturale & divinum futura, Umm. *Disp. ad Proc. 10. th. 9. n. 160.* Mey. *ad Jus Lub. L. 5. T. 7. a. 11. n. 3.* Carpz. *P. 1. C. 2. def. 17. n. 11.* quod absque dubio intelligendum de consuetudine, quæ indistincte omnibus testibus jurandi remittit necessitatem; quod si ad personas integritate vitæ conspicuas restringatur, eā valere defendit Gail. *L. 1. O. 101.* Martin. *in Comm. For. Tit. 20. art. 3.*
 50 n. 11. quod tamen ad causas civiles restringendum, unde privilegia Nobilium Austriae ac Sveciæ, quod testimonium perhibitori non teneantur in persona comparere, sed per scripturam, sub fide suaa, absque juramento corporali deponant, & depositionem juratam judici examinis loco transmittant, unter ihrer Handschrift und Pittschafft. Gail. *L. 1. Obs. 100. n. 13.* ad causas civiles restringit Brunn. *in Proc. Inquis. C. 8. membr. 1. n. 44.*
 51 §. 17. Hucusque paululum prolixius allata ad Clericos applicari posse non dubitamus, nulla enim juris autoritate exemptionem à præstatione juramenti docere possunt; militat potius contra illam tum generalitas textuum superius adductorum, tum apertus textus in *Cap. Nuper. 51. X. de Testib.* accedit, quod Clerici æque affectibus regantur. Finckelth. *obs. 95. n. 7.* Carpz. *Dec. 77.* Coler. *P. 1. Dec. 241. n. 4.* & cum juramentum species sit cultus divini, Frantzk. *ad Tit. ff. de jurejur. n. 15.* ac con-

confirmatio veritatis, *Cap. Etsi Christus. 26. X. de jurejur.* non est, cur Clerici juramentum præstare recusare velint. *Carpz. P. 1. C. 16. D. 69. n. 8.* potius hæc recusatio & refragatio officio Clericorum plane inconueniens est, dubiam illorum facit fidem, contemnunt judicem, juramenta inter peccata referunt, veritati defunt, charitatem proximo debitam in necessitate non obseruant: verba sunt *Mev. P. 4. Dec. 265.* unde & in specie de Clericis, quod juramentum præstare debeant ante depositionem, cautum est in *d. C. 51. X. de Test. Richter. ad Cap. 5. X. de Test. n. 16.* Non defunt equidem, quæ pro exemptione Clericorum à juramenti præstatione afferri solent argumenta, sic proyocant ad *Auth. sed judex. C. de Episc. & Cler. ibi: non tamen jurent.* Cæterum, cum de Authenticis notum sit, quod plerumque ex Novellis sint desumptæ, & ab Irnerio, ut volunt, Codici insertæ, hinc non probant, nisi quatenus cum Novellis conueniunt. *Hopp. in Præcogn. jur. C. 6. §. 6. Lauterb. in præfat. comp. jur.* major enim fides tribuitur Scripturæ matriçi & originali, quam inde desumpto, *Mev. P. 1. Dec. 119.* hæc autem verba, *Non tamen jurent. in Nov. 123. Cap. 7.* unde desumpta est *d. Auth. sed judex.* non reperiuntur: hinc eadem rejicienda. *Mev. P. 4. Dec. 265. n. 4. Brunnem. add. Auth. sed judex. n. 3.* Ad reliqua, quæ pro immunitate Clericorum à juramento adduci solent, responderet *Finckelth. obs. 95.*

§. 18. Quamvis autem Clerici à juramento immunes non sint, possunt tamen partes hoc illis remittere; Juramento enim testes constringi inter est partium, favori vero pro se introducto renunciare

- ciare possunt. Carpz. *Dec. 77. n. 21. Gail. L. 1. O. 101.*
- 56 *n. 2. quod ad causas civiles restringi solet. Mascard. qu. 5. n. 103. add. Umm. Dissut. ad Proc. 16. n. 60. quamvis, ut remittant, cogi nequeant, etiamsi parrochi sint, qui Pastores suos in testimonium producunt, utut enim his, tanquam Parentibus Spirituibus, magna debeatur reverentia, non tamen hanc lædunt, qui iuramentum, quod omnijure exigi potest, ab iis præstari volunt, Mev. P. 4. Dec. 261. n. 8. qui enim jure suo utitur, nemini facit injuriam. L. 32. §. 1. ff. de injur.*
- 58 *§. 19. Sed videamus, quale debeat esse juramentum, quod à Clerico teste præstandū? Testes regulariter præstare debent juramentum corporale, et inen*
- 59 *zierlichen/gelahrten/Cörperlichen/ Leiblichen Eyd/ quod sit sub invocatione nominis Divini, erectis digitis. Martin. Comm. For. tit. 20. §. 3. n. 54. adhibita hodie formula: Ita me DEUS adjuvet. Carpz. P. 2. C. 16. D. 6. n. 16. Lauterb. ad Tit. ff. de jurejur.*
- 60 *adeo, ut non sufficiat testimonium sub juramento, quod ante Domino suo præstitit, beydem Eyde/ damit Er seinem Herren zugethan ist. Mynsing. cent. 2. obs. 3. beym Rahtmannes Eyd. Mev. ad*
- 61 *Jus Lub. L. 1. T. 1. a. 3. n. 25. nec obstat, quod Medico vel Chirurgo, de lethalitate vulneris, sub juramento ab initio officii præstito deponenti credatur. Brunnem. in Proc. Inquis. Cap. 7. n. 18. ibique alleg. Oldekop. tit. 2. obs. 7. n. 4. hoc enim intelligendum de Medicis seu Chirurgis specialiter deputatis ac destinatis ad inspectionem cadaverum, in his sufficit juramentum generale ab initio deputationis præstitum, vid. Carpz. qu. 26. n. 40. Gail. L. 2. O. 111, n. 13.*

n. 13. seqq. alias ad hunc actum inspectionis in specie
juramento sunt constringendi propter *art. 149.*
Const. Crim. Car. V. ibi: Die dann zwor dazu beeh-
diget werden sollen / ex quo patet, quid sentien- 62
dam sit de illo postulato Clericorum, quando jura-
menti corporalis urgent remissionem, sufficere
existimantes, si deponant per fidem, quam DEO,
Ecclesiæ & Magistratui ab initio suscepti officii
promiserant: scilicet eos audiendos non esse, nec in-
vitis partibus juramentum corporale remitten-
dum. Mev. P. 4. Dec. 265. n. 9. si tamen causa sit 63
Ecclesiastica, adeoque sub juramento Ecclesiæ
præstito jam tum comprehensa, juramentum cor-
porale remitti potest, sicut in causis Aulicorum &
inter personas Aulicas juramentum, damit Sie-
threm Herren zugethan / sufficere vult Gail. L. 1.
Obs. 101. n. 11. Martin. in Comm. For. tit. 20. §. 3.
n. 74. idem dicendum, si partibus non contra-
dicentibus Clerici sine juramento corporali per
fidem DEO & Ecclesiæ promissam deposuerint, sic
enim ex silentio tacita illius colligitur remissio.
Mev. P. 5. D. 243. aut si alii sufficientes & idonei ad-
fuerint, per quos probandum satis probari potest,
nam & tunc juramentum corporale Clericis remitti
posse præjudicio confirmant Carpz. Dec. 77. per
101. Martin. Com. For. tit. 20. §. 3. n. 115.
§. 19. Vocandi autem sunt testes testimo- 64
nii ferendi causa ad locum judicii L. 3. §. 5. ff. de tes-
tib. Umm. Disp. ad Proc. 16. th. 8. Farinac. de testib.
qv. 81 n. ult. sicut quoque juramentum præsen-
te adversario præstandum, Carpz. tit. 12. art. 3.
n. 58. Excipiuntur Senes. C. 8. X. de Testib. Umm. 65
d. Disp. 16. th. 8. n. 51. Valetudinarii d. C. 8. & perso-
D næ

næ egregiæ *L. 15. ff. de iurejur.* hæ dicuntur alias speciosæ. *L. Speciosas 100. ff. de V. S.* quæ autem tales sint, prolixum nimis foret & à scopo alienum hic enarrare, vide longa serie eas recensentem Martin *d. l. tit. 20. § 1. n. 35. sqq.* id tantum nostrum est inquirere an Clerici ad beneficium *d. l. 15.* seu egregiarum personarum provocare possint? quod affirmandum propter *Auth. sed iudex C. de Episc. & Cler. Nov. 123. C. 7.* nisi alibi aliud receptum sit.

67 § 20. Non tantum autem per juramentum, de quo hactenus, sed & per torturam testis ad testimonium & veritatem dicendam compelli potest.

68 *L. 15. pr. L. 18. §. 3. ff. de question.* ubi tamen (1) requiritur, ut veritas aliter haberi non possit, quod generaliter in tortura observatur: à tormentis non esse incipiendum, *D. Augustus constituit*, inquit Ulpian. in *L. 1. pr. ff. de quest.* seu aliis deficientibus probationibus, quod jurato olim asseverare debebat actor s. accusator *L. f. C. de quest.* quod hodie fecus. Laut. *ad Tir. ff. de quest.* Conf: Zangeri *de Tortur. C. 2. n. 3.*

(2) Ut testis indiciis urgentibus sit gravatus, quod veritatem, quam celat, sciat, ut si negaverit, se factio interfuisse, & de mendacio convincatur; *Testes torquendi non sunt convincendi mendacii & veritatis causa nisi cum factio interfuisse dicuntur.* sunt verba *L. 18. §. 3. ff. de quest.* aut si testis vacillet, ex libero homine pro testimonio non vacillante questionem haberi non oportet, inquit JCus in *L. 15. pr. ff. de quest.* vacillare autem dicitur qui timide dubitanterq; dicit, hæsitat, & modo negat, quod paulo ante affirmavit. Zanger: *de Torr. C. 1. n. 9.* Carpz: *qq. h9. n. 48.* quod tamen intelligendum, si circa ipsum negotium

negotium principale vacillet. Brunn. *Proc. inquisit.*
C. 8. membr. 2. n. 81. Farinac. *de Test. L. 3. qv: 79. n. 6.*
Zanger: *d. C. 1. n. 21.* Sed quid de Clericis? quod 69
mandatis pœnalibus ad testimonium dicendum
compelli possint præjudicio confirmat Mev. P. 8. 70
Dec: 274. in fin: torqveri quoque; posse Clericum ex-
inde probatur, quod ob crimen verberibus cæda-
tur. *Nov: 113. C. 20. Auth. Presbyteri. C. de Episc. &*
Cler: Er. & torqvetur, qui enim torqveri non po-
test, nec fustibus castigandus L. 16. C. de quest: L. 3.
C. ex quib. caus: infam: irrog: L. 28. ff. de pœn. Carpz:
qv: 118. n. 101. quamvis enim testes ob dignitatem à
tormentis eximantur. Brunn: *Proc: Inqv: C. 8. membr:*
2. id tamen non de omni dignitate intelligendum.
Carpzov: d. qv. 118. n. 104. accedit L. 8. C. de Episc. &
Cler. ubi Presbyteri tantum à tormentis propter
testimonium eximuntur, non etiam cœteri Clerici
Brunn: ad d. L. 8. C. de Episc: & Cler. & in Proc. Inqv:
C. 8. membr. 5. n. 23.

§. 21. An autem ad privilegia Clerico-
rum ratione testimonii hætenus exposita provo-
care possunt tantum illi, qui adhuc actu tales sunt,
an verò illi quæq; qui tales quondam fuerunt? ubi
distinguiamus inter remotionem, & degradationem,
illa, quæ est à dignitatibus & honoribus motio
C. Novimus X. de V. S. Menoch. de Arbitr. jud:
quest. cas 415. n. 1. fori privilegium non adimit
Brunn. *injur. Eccles. L. 2. c. 19. §. 3.* hæc autem siquid-
dem merè verbalis est quæ à priori regulariter non
differt, Menoch. *d. l. fori privilegium itidem con-*
fermat, Brunnem. d. l. §. 4. non autem realis, quæ
per realem sacrorum instrumentorum ablationem

D 2

perfi-

perficitur, utpote quæ omnia jura Clericalia tollit, Carpz. *L. 3. Def. 117. n. 4. & Def. 105. n. 16.* suspensionem autem privilegium fori non tollere extra controversiam est.

- 71 §. 22 Sed properandum nunc ad causas, in quibus Clericus ad testimonium dicendum admittatur, aut cogi possit? ubi ab initio distinguendum inter causas criminales & civiles, in illis ad testificandum contra Laicum non admittitur si agatur de pœna sanguinis, testimonium Clerici adversus Laicum nemo recipiat. *C. Testimonium 9. C. 11. qv. 1.* Mascard: *Concl: 306. n. 6.* Hinc examinatus nec indicium facit. Farinac. *de test: qv. 61. n. 61.* etiam si veritas aliter haberi non possit. Farin: *d. qv. 61. n. 59.* aut cum licentia Episcopi examinatus sit. Mascard: *Concl: 1365. n. 62.* quod si de pœna sanguinis non agatur, Clericum ad testimonium contra Laicum admittit Mascard: *Concl: 306. n. 7.* vide tamen varie hoc limitantem Farinac. *d. l. qv. 61.* Cur autem Clericus contra Laicum testis esse nequeat, ejus ratio hæc dari solet, quod nec Laicus contra Clericum admittatur, & hinc servanda æqualitas: Laici autem contra Clericum testari non possunt, propter generalem inimicitiam, quæ est inter Laicos & Clericos uti loquitur Farinac. *d. l. qv. 63. n. 100.* seu quia Laici quidam oppido Clericis infesti sunt juxta. *C. Laicos. 5. & C. Laici 14. C. 2. qv. 7.* hinc nullus Laicus audeat Clerico crimen inferre aut eum accusare. *C. Nullus 2. C. 2. qv. 7.* quamvis hæc forte ratio melior dari possit, quod jura non permittant, ut personæ Ecclesiasticæ intersint judiciis Criminalibus, ubi de pœna agitur sanguinis, *C. Clericos 5. & Evange.*

C. *sententiam* 9. X. *Ne Cler. vel Monach.* in tantum,
ut nec quicquam adjumenti vel auxilii poenarum
dictamini aut executioni afferre possint. Carpz. L.
2. *def.* 231. n. 17. 18. quod causas civiles attinet, nec
hic admittendi videntur Clerici propter C. *quan-*
quam. 2. C. 14. *qv.* 2. ibi: *in secularibus negotiis pro te-*
stimonio non rogentur, quia eos in talibus rebus esse non
convenit. qui can. supra dictam Mascard. *sententiam*
valde credit dubium.

§. 23. Sed hodie hæc aliter se habent, du-
bium enim non est, Clericos in causis & criminali-
bus & civilibus contra Laicos testimonium dicere,
imo ad dicendum cogi posse, nam quod Clerici in
criminalibus à testimonii dictione jure Canonico
excludantur id Pharisaicam quodammodo redo-
lere hypocrisin dicit Brunnem. *in Proc. Inqvif.* C. 3.
membr. 1. n. 41. cum administratio justitiæ nihil
peccati contineat, hinc & Clericos apud nosrates
Evangelicos ad testimonium in criminalibus di-
cendum compulsos fuisse testatur Brun: *d. l.* quod
multo magis in causis civilibus procedit.

§. 24. Quærere hic lubet, an Clericus testis
esse possit in causa propria? ubi præmittimus (1)
quod propria dicatur causa, ex qua quis sperat
commodum, aut metuit incommodum Carpz. C.
3. *Resp.* 38. n. 4. & *seq.* Lauterb. *ad Tit. ff. de Testib.*
nisi tamen commodum accessorie tantum & per
consequentiam ex causa oriatur, aut modicum sit.
Mey: P. 2. *Dec.* 6 (2) quod in causa propria nemo testis
esse possit. L. 10. *ff. de Testib.* etiam si sit Papa vel Rex
aut Clericus Carpz. *de Leg. Reg. c. 2. sect.* 6. n. 37. quibus
ita præmissis negativa propositæ quæstionis deci-
D 3

fio

73

74

75

76

fio sua fluëret sponte, nisi negotium facefferet C. 6. &
77 *12. X. de Testib.* ubi Prælati & Clerici in causis Eccle-
fiarum, ex quibus tamen sperant commodum, ad
testimonium admittuntur: Non delunt eqvidem,
qui dictos Textus restringunt ad casus, quando uti-
litas ex negotio de quo agitur, non ad singulos, sed
ad Ecclesiam pertinet, existimantes, secus esse
quando utilitas ad singulos redundat. Farinac: *qu:*
60. n. 496. perinde ut singuli ciues admittuntur ad
testimonium dicendum, ubi lis concernit bona,
quæ & quoad proprietatem & quoad usum fructum
sunt universitatis, è contrario vero repelluntur,
ubi de illis agitur bonis, quorum proprietates qui-
dem est universitatis, usus vero ad omnes, qui sunt
ex illa universitate, pertinet. Carpzov: *L. 3. Resp. 93.*
n. 3. & P. 4. C. 16. D. 65. Brunn: *Proc. Civ. C. 20. n. 20.*
Lauterb: *ad tit. ff. de Test.* sed hanc distinctionem
in præsentis quæstione rejicit Brunn: *in jur. Eccles.*
L. 3. C. 4. §. 14. quod nullum facile metuendum sit
perjurium in causa principaliter ad Ecclesiam &
successores in officio, non vero ad heredes perti-
nente. Conf. *C. 1. C. 24. qu. 2.* Martin: *in Comment.*
For. tit. 20. §. 2. n. 213. sicut & Canonicum in
favorem sui Capituli deponentem admittit Farin:
d. l. qu. 51. n. 470. quamvis id non aliter concedat
Mascard: *de Prob. Concl. 1365.* quam in subsidium, &
si res aliter probari non possit, sicut nec omni ma-
jor exceptione videtur Stryk: *in not. ad Brunn: Jus*
Eccles. L. 3. C. 4. §. 14. Martin: *d. l. n. 24.*

78 §. 25. Postquam sic hætenus probatum
dedimus, clericos in omnibus causis, criminalibus
& civilibus ad testimonium dicendum non tantum
ad.

admitti, sed & cogi, excipimus nunc confessiones
Clerico factas *C. 2. de poenit. dist. 6.* has enim non tan-
tum revelare non compellitur, sed etiam, si revela-
verit, fidem meretur omnino nullam Finkelth: 79
Obs: 99. Carpov: L. 3. def: 25. ut nec inquisitioni,
Brunn: *Cent. 3. Dec. 28.* nec juramento purgatorio,
Finkelth: *d. l. n. 1.* multo minus torturæ locum fa-
ciat. Martin: *Com: For: Tit: 22. §. 1. n. 19.* communi- 80
ter tamen hic distinguunt inter delicta commissa,
& committenda, ut hæc revelare cogatur sacerdos,
non etiam illa, Mynsing: *Cent: 5 Obs: 41. n. 4.* Swen-
dendorff: *ad Eckholt: Tit: ad Leg: Jul: Majest: §. 16. &*
quamvis hanc distinctionem rejiciat Bachov: ad 81
Treutl: Vol: 2. Disp: 32. th. 1. lit F. quem sequitur Ek-
holt. ad Tit. Aff. ad Leg. Jul. Maj. §. 16. propterea,
quod delicta committenda non sint objectum con-
fessionis, contrarium tamen nobis forte non imme-
rito placet, malitia enim peccati, quod est confes-
sionis materia objectiva, primario consistit in actu
interno, & in externo non nisi secundario, hinc
non minus reus est, qui efficaciter vult delictum,
quam qui ipso facto delictum committit, verba
sunt Swendend. *ad Eckh. d. l.* nec obstat quod Ba- 82
chov. *d. l.* objicit, scelera committenda nullo mo-
do remitti posse, quia propositum malignum ad-
huc duret, unde ad illa potestatem à Christo con-
cessam extendere ridiculum, imo impium esse,
nam sicut id facile concedimus, impietatem invol-
vere, si sacerdos delictum committendum remit-
tat, ita de eo tantum quæstio nobis est, si Sacerdo-
ti manifestetur delictum committendum, an id qua- 83
si sub sigillo confessionis sibi concredutum secre-
tum

tum debeat habere, quod negamus, adeoque hic nihil impii, nihil ridiculi, quamvis fateamur raro id fieri, ut quis delictum committendum, dum durat malignum propositum, confiteatur, si tamen id fiat, cum Bachovio consentimus, ad arcanum confessionis ea delicta non pertinere, sed revelanda esse.

- 84 §. 26. Hactenus dicta, quod scilicet: Sacerdos, quæ sibi in confessione sunt concedita, non teneatur revelare, ampliantur (1) etiam si à iudice de his interrogatus sit, nam & tunc recte respondet se nescire, scilicet, quia Sacerdos non debet talia scire tanquam homo, quæ ipsi ut vices Christi gerenti explicata fuere. *Cap. Si Sacerdos 2. X. de Offic. Jud. Ord. Gail: L. 1. Obs. n. 8.* Heroico plane stylo hæc
- 85 exprimit Luther. in *Colloqu. Mensal. Cap. 14.* Sie hat mir nicht gebeichtet/ sondern dem Herrn Christo/ und weil es Christus heimlich hält/ soll ich es auch heimlich halten/ und stracks sagen/ ich habe es nicht gehöret/ hat Christus was gehöret / so sage
- 86 Er; Carpzov: *L. 3. Def: 25.* cui jungitur specialis ad silentium obligatio, ad quam unusquisque, cui secreta commissa, obstringitur. Stryk. in *Disp. de Revel. Ched. C. 2. n. 55.* (2) etiam si non pro cathedra
- 87 confessionali, nec in actu confessionis revelatio facta sit Sacerdoti, sed vel in ædibus privatis. Brunnem. *Proc. Inquis. C. 8. membr. 1. n. 40.* vel extra actum confessionis, nam locus & actus confessionis non absolvit nexum obligationis ad silentium,
- 88 sed data & sperata fides. vid. Stryk. *d. l. n. 64.* quamvis dissentiat Bejer de *Sigillo confess. Sect. 2. C. 1. §. 3. & Textor, in Prax. Jud. P. 2. C. 11. n. 38.* ubi revelatio-
nem

nem ejus, quod extra actum confessionis sub secreto & protestatione de non revelando Sacerdoti quis manifestavit, indicium ad inquisitionem tacere statuit, sed ut diximus, male, quia utrobique eadem ad silentium obligatio. Stryk. *in not. ad Brunn. Jus Eccles. L. 2. C. 19. §. 22.* (3) etiamsi confessio Laico in casu necessitatis facta, in extrema enim necessitate loco Sacerdotis est. *C. Sanctum 36. de Consecrat. dist. 4.* vid. Excell. Dn. Præsidis *Disp. de Verit. Cel. C. ult. §. 4.* quod si Sacerdos contra fecerit, & quæ fidei suæ commissa, propalaverit, non tantum fidem omnino nullam meretur, sed præterea puniendus, sicut jure Canonico tanquam ignominiosus deponendus. *C. Sacerdos 2. de Pœnit. dist. 6.*

§. 27. Quid si autem (4) per alios testes die bey dem Beichtstuhl gelauschet oder gehorchet / confessio delinquentis sit audita, & aliis indicata, an adhuc ad silentium obligatur Sacerdos? Textor. d. C. ii. n. 34. hoc casu confitentem torqveri posse putat. Nos silentium adhuc imponimus Sacerdoti, quem ab obligatione ad silentium non liberabit alienum delictum, nempe eorum, die da gelauschet oder gehorchet / nec obstat, nihil sic interesse confessi, etiamsi Sacerdos delictum sibi conceditum revelaverit, cum per alios jam sit revelatum, quorum revelatio ex mente Textoris d. l. torturæ locum facit, nam & hi, qui furtivis auribus hauserunt confessionem, ad silentium obligantur, quia per delictum secretorum alienorum notitiam sunt consecuti. Stryk. *Disp. de Revel. cred. C. 2. n. 72. seqq.* unde propter revelationem confessionis ab aliis auditæ torqveri aliquem posse negat Mascard. *de Prob. Concl. 377. conf. Martin. Comm. for. tit. 22. n. 20.*

E

§. 28.

92 §. 28. Limitantur hæcenus dicta, si non facta confessionis revelatione innocens opprimeretur. Menoch. *L. 2. cas. 180. n. 20.* Sed hæc limitatio ad delicta committenda pertinere videtur, unde Martin. *d. l. tit. 22. n. 27.* justam revelationem, 93 confessionis esse existimat, quæ sit ad eum finem, ut avertatur homicidium, vel mature occurratur alteri periculo, quod proximo imminebat, hinc enim à peccati vinculo se absolvit, qui indicat iis, quibus intenditur periculum. *C. 8. C. 22. qu. 5.* 94 Terit tamen ad commissa etiam pertinere delicta, e. g. Si inquisitus per torturam ad confessionem delicti coactus fuerit, solet, antequam pœna executioni mandetur, ipsi adjungi Clericus, seu verbi Divini Minister, ad seriam ipsum adhortaturus pœnitentiam, & sacram præbiturus Cœnam, quod si inquisitus sic in confessione testetur, se delictum, quod antea confessus, non perpetrasse, sed immanitate torturæ coactum in se recepisse, adjecto petito, ne Minister verbi Divini id detegat, mori enim se malle, quam adhuc semel torturæ subijci, hic sane non tantum potest, sed & tenetur Sacerdos indicare Magistratui, ne opprimatur innocens, hujusque sanguinis effusione polluarur terra. Brunnem. *Proc. Inqu. C. 10. n. 14.*

95 §. 29. Limitant hæc porro, quando quis fatetur crimen de quo à iudice reus jam antea interrogatus. Martin. *in Comment. For. tit. 22. §. 1. n. 30.* ubi sibi consentientem allegat Danhaver. *in Theol. Casuist. p. spec. 2. Diat. 3. qu. 10.* ubi ad quæstionem si fulmine excommunicationis exterminatus clam in aures confessarii exonerat crimen toti Reip. exitiosum, an Confessarius hoc conscienter tacere, an

an rupto sigillo authorem deferre possit, respondet. nihil rigor sigilli in hoc casu, si uni profit, universitati verò exitiosum: & in seqq. vult, moneri debere confessorem, ut Domino det gloriam, atq; judici inquirenti crimen ipse resignet, quod si nolit, absolvi non poterit. Illud autem, pro certo ponunt Doctores, quod liceat Sacerdoti secreta confessionis revelare, si specialem à Confessore hujus rei nactus sit licentiam, Martin. *d. l.* sed hic ex superioribus dubium oriri poterat, quia enim ibidem dictum, quod ad silentium obligetur Sacerdos, quia quæ in confessione revelata, non ut homo scit, imò DEO potius, quàm Clerico facta videtur confessio, quomodo ergo revelabit, quæ nec scit, nec scire debet? quia tamen huic aliam simul junximus rationem, quæ ad silentium obligat Clericum, ejus sc. promissionem expressè vel tacitè factam Confessori, liberabitur promittens promissario obligationem remittente, D. Stryck. *in Disp. de Revel. Cred. c. 3. n. 46. & seqq.*

96

CAP. III.

De

Effectu testimonii Clericalis & Pœna falsi testimonii.

SUMMARIA.

- (1) An omnes testes æqualem faciant fidem. (2) distinctio Doctorum circa probationem. (3) Probatio plena quid sit. (4) Minus plena quæ. (5) Probatio quæ non est plena an vocari possit probatio. (6) Si ambo semiplene probaverint, quomodo consulendum judici. (7) Adducuntur Autores qui juramentum h. l. non ad-

E 2

ad

admittant. (8) *Autores, qui approbant juramentum.* (9) *Nostra decisio.* (10) *Annon & persona testium attendenda.* (11) *Limitatio circa juramentum in casu semiplene probationis deferendum.* (12) *Quando plus quam semiplene probatum intelligatur.* (13) *Quid in matrimonialibus hac in re obtineat.* (14) *An Clericus testis plus quam semiplene probet.* (15) *Impedimenta, quibus testium fides frangitur.* (16) *Quidnam Judici hoc in casu incumbat.* (17) *An semper verum, quod testi affirmanti plus credatur, quam neganti.* (18) *Quando negativa prevaleat.* (19) *An semper testes plures paucioribus preferantur.* (20) *An Seniores semper junioribus.* (21) *Quid de testibus singularibus sentiendum.* (22) *An illi probent.* (23) *Quid in Clericis.* (24) *Quenam poena falsi jure Civili obtineat.* (25) *Qua hodie.* (26) *An etiam hac obtineat in causa falsi testimonii.* (27) *Ut & apud Clericos.*

§. I.

1 **T**estem superius in *Capo I.* definivimus, quod sit persona quæ ad fidem de re dubia judici faciendam vocatur & examinatur; Non omnes tamen testes æqualem de re dubia judici faciunt fidem, id quod fit principaliter vel ob defectum legitimi testimonii numeri, vel ob defectum legitimæ qualitatis, quod ut melius pateat, paucis hic repetimus distinctionem Doctorum quando probationem distinguunt in plenam & minus plenam. 2
3 **I**lla est quando legitimus adest testimonii numerus, eorundemque qualitas legitima, seu plenè regulariter res probatur per duos testes omni exceptione majores: Hac 4
autem probatio scilicet minus plena oritur, si vel unus tantum adsit testis, vel duo quidem, sed qui ambo

ambo non omni exceptione majores sunt: Hoc casu dicitur probatio semiplena major, illo casu, aut unus ille testis est omni exceptione major, aut non: ille inducit probationem semiplenam, hic semiplena minorem Ekholt. *ad Tit. ff. de Probat. Carpzov. P. 2. C. 23. def. 4. & Tit. 12. art. 2. n. 78. & seqq.* Dixeris: Probatio quæ plena non est, non meretur nomen probationis, cum judici non faciat fidem, hinc vulgatum illud: Unus testis nullus testis: Sed respond: quamvis judici plenam non, faciat fidem, quæ minus plena audit probatio, suo tamen non caret effectu, ita semiplena probatio facit in civilibus locum juramento suppletorio, Carpzov. *P. 1. C. 23. def. 3.* quod in casu, ubi semiplene probatum, iudex tenetur deferre, adeo, ut si hoc prætermiserit, ab ejus sententia appellari possit. *Carpz. P. 1. C. 23. def. 1. Lauterb. ad Tit. ff. de jurejurando.*

§. 2. Sed quid faciendum Judici, si uterq; 6
litigantium semiplene probaverit? hoc casu non
deferendum esse hoc juramentum vult Lauterb: 7
*d. l. cum enim utriusque partis testes æque sint idonei, possessoris testes præteruntur, cum promptiora sint jura ad absolvendum, quam ad condemnandum, verba sunt, C. 3. §. f. X. de Probat. add. Virn. L. 1. qu. 44 Fran:z ad Tit. ff. de jurejur. n. 133. ubi hanc sententiam veram & communem, & in praxi receptam asserit. Alii juramentum hoc casu Reo 8
deferunt. Menoch. A. J. Q. L. 2. Cas. 190 n. 19. nec videtur ab hac sententia plane alienus Brunn: ad L. 31. ff. de jurej. n. 3. Nos in hoc Doctorum dissensu conciliationem desumimus ex supra allegato C. 3. X. de 9
Prob. distinguentes non tantum, utrum persona li-
E 3 tigan-*

tigantium altera legalior, an utraq; æq; legalis sit, ut illo casu, legaliori deferatur juramentum, hoc vero, reus absolvatur, non est enim in priori casu utriusq; æqualis probatio, ubi præter æqualem probationem militat pro altera præsumptio ex majori legalitate aut dignitate; In posteriori casu concedimus reum esse absolvendum propter partes ejus in dubio favorabiliores. *L. 125. ff. de R. J.* Sed & personam testium attendendam putamus, quod si enim alter altero legalior fuerit, cessat & sic dispositio, *d. C. 3. §. f. X. de Probat.* hinc juramentum deferendum illi, qui legaliorẽ produxit testem, proinde etiam si actor sit qui Clericum produxerit testem, ad juramentum ipse admittendus, testi enim Clerico magis creditur quam Laico, Farinac: *de Test. qu. 65. n. 177.* Gabriel. *de Testib. L. 1. Concl. 4. n. 40.* Ubi enim uni ex paribus probationibus, quantumcumq; modicum accesserit, ipsa redditur potior & efficacior. Martin. Uran. *Lect. ad Cap. in Nostra. de Test. n. 11.*

§. 3. Quod supra dictum est de juramento in casu semiplenæ probationis deferendo, id limitationem patitur in causis arduis & magnis, ubi hoc juramentum locum non habet, nisi plus quam semiplene probatum fuerit. Gail. *L. 1. Obs. 108.* Brunnem. *Proc. Civ. C. 23. n. 28.* Vinn. *Lib. 1. qu. 41. in fin.* Carpz: *P. 1. C. 23. def. 10.* quando autem plus quam semiplene probatum intelligi debeat, de eo iudex ex circumstantiis statuit, non tantum enim plus quam semiplene probatum intelligitur, si præter testem omni exceptione majorem adsit alius non omni exceptione major, sed ex circumstantiis quoq; hac de re statuendum, nam & insignis conjectura hic sufficit, Lauterb: *ad tit. ff. de Jurejur.*
Carpz.

Carpz. *Tit. 12. art. 2. n. 67.* Hinc in matrimoniali. 13
bus, quæ causis comparantur arduis & magnis,
Gail; *Lib. 2. Obs. 94.* juramentum suppletorium. 14
defertur, si præter semiplenam probationem aliæ
concurrant pro affirmante conjecturæ, ut si hic fide
& integritate conspicuus sit, Gail. *L. 2. Obs. 94. n. 13.*
hinc quæritur, an plus quam semiplene probasse
intelligatur, qui clericum pro se habet testem? quod
affirmandum videbatur, quia tantum credi debet
quatuor clericis, quantum sex Laicis, juxta Gloss. in
C. Monachus. Dist. 77. & in §. *præced.* diximus, quod
qualitas Clericalis semiplenæ probationi aliquid
addat, nisi hoc verum quis existimaverit in catu,
quo clerici & Laici concurrunt testes, secus, si
Clerici soli fuerint, arbitratus.

§. 4. Testium fidem infringere solet pro- 15
ductus, opponendo, quod sint contrarii, contrarie-
tas enim omnium testium fidem tollit. Martin. 31
Comm. Forens. Tit. 20. §. 3. n. 220. redditur enim pro-
batio dubia, dum sciri nequit, quis testium veri-
tatem dixerit. Farinac. *qu. 65. n. 2.* add. Carpz. *Tit.*
3. art. 3. n. 62. sed sicut eadem non præsumitur,
Mev. *ad Jus Lub. Lib. 5. Tit. 7. arr. 14. n. 2.* ita quan-
tum fieri potest, ut in omni dispositione. *L. 188. ff. de*
Reg. Jur. Socin. L. 2. Conf. 159. n. 29. ita in testium
dictis per dextram interpretationem vitanda.
Klock. *Vol. 1. Conf. 29. n. 541. Et n. 954. seqq.* ne pro-
batio omni destituatur effectu Carpz. *d. l.* Qvas- 16
nam autem judex ubi de concordia per dextram in-
terpretationem sollicitus est, attendere debeat cir-
cumstantias, ut prolixius exponamus, instituti non
permittit ratio, unam alteramve paucis subnecte-
mus, scil. si in testimonium producti testes invicem
con-

- contrarii sint, nec verisimilitudine depositionis
 contrarietas conciliari possit. *L. 21. §. 3. ff. de Testib.*
 præferuntur (1) masculi foeminis *Mynsing. Cent.*
4. obs. 38. n. 3. Farinac. de Test. qv. 65. n. 180. (2)
 Clerici Laicis, propter præcellentem illorum fidē
 17 Brunnem. *in Jur. Eccles. Lib. 3. C. 3. §. 14. nisi tamen*
 Clerici affirmarent, Laici vero negarent delictum,
 ubi hi præferuntur, quamvis enim alias plus cre-
 datur testi affirmanti, quam neganti. Brunnem. *ad*
L. 2. & 3. ff. de Testib. n. 12. ibique alleg. Gabriel. de
Testib. Concl. 4. etiam si negantes sint numero ma-
jores. Beust. ad L. admonendi. 31. ff. de jur. jur. n. 468.
Mascard. de Prob. Vol. 1. Concl. 70. n. 2. id tamen tal-
 lit in delictis, & ubi de defensione reorum agitur,
 ubi duobus super negativa deponentibus, plus cre-
 datur, quam mille affirmantibus. *Carpz. Prax. Crim.*
qv. 33. n. 43. etiam si affirmantes sint Clerici. Ma-
 18 scard. *Concl. 70. n. 3. Farinac. de Test. qv. 65. n. 155.*
 omnis enim interpretatio ita facienda, ut sit exclu-
 siva delicti. *Menoch. de Præsumpt. L. 1. pres. 161. n.*
26. Mascard. Concl. 496. quod tunc imprimis pro-
 cedit, si negativa non sit vaga, ut si duo Clerici di-
 cerent Titium commisisse fornicationem cum ali-
 qua certo quodam & nominato die, Laici è contra-
 rio id factum esse negent, quod toto illo die Titius
 cum ipsa alio in loco fuerit, quem casum proponit
 Martin. *Uran. in Lect. ad Cap. in nostras X. de Testib. n. 8.*
 §. 5. (3) Præferuntur testes plures pauci-
 19 oribus. *C. in nostra X. de Testib.* ubi enim major est
 numerus, ibi major præsumitur veritas. *C. Ecclesia*
vestra 57. X. de Elect. Mynsing. Cent. 4. Obs. 38. Carpz.
R. 1. C. 16. D. 45. nisi pauciores honestiores sint & fide
 dignio.

digniores, quam illi plures. Farinac. *quæst.* 65. n. 120.
ideoque Clericos pauciores pluribus Laicis, cæte-
ra si paria, præferendos esse existimamus, non
enim tam multitudo, quam fides & authoritas testi-
um consideranda. *L. ob Carmen. 21. ff. de Testib.* Carpz.
P. 1. C. 16. D. 43. n. 5. & Tit. 13. art. 3. n. 68. (4) Præ-
feruntur Seniores junioribus. *L. fin. ff. de fid. in-
strum.* Myns. *Cent. 4. Obs. 38.* Brunnem. *ad L. 2.*
& 3. ff. de Testib. n. 4. si tamen juniores digniores
essent, v. g. Clerici, sic præferuntur. Farinac. *d. l.*
qv. 65. n. 176.

S. 6. Apparet ex hactenus deductis effectus
testimonii Clericalis, sed non erit hic substan-
dum; ad aliam potius dilabimur exceptionem,
quæ testimonium dictis opponi solet, nempe quod sint
singulares, quales dicuntur, qui diversum quid
ab aliorum dictis deponunt, & à contrariis diffe-
rent, quod non omnes singulares statim sint con-
trarii, vid. Dn. D. Caroc, Antecessor, atque Præceptor
meus, in Acadèmia Patria singulariter suspicien-
dus, in *Disp. de Teste singulari, C. 1. §. 3 & C. 2. §. 13.* singu-
laritatem dividunt, in obstativam, adminiculativam
& diversificativam, quam alias subalternam vo-
cant, Farinac. *qv. 64. n. 4.* Nos, dum finem me-
ditamur, latius hæc exponere nolumus, add. Hahn.
ad Wesemb. Tit. de Test. n. 6. id tantum adjicimus,
quod testes singulares non probent, ita, ut mille tes-
tes singulares minus probent quam unus, Wesemb.
ad Tit. ff. de Testib. n. 6. quod de obstativa intelligit
Hahn. *in not. ibid.* quamvis etiam hanc non nõ-
cere statuunt, si testis singularis ejus sit conditionis,
integritatis, & probitatis, ut judicem ad indubita-

F

tam

23 tam fidem adducere queat. *Gail. L. 2. Obs. 66. n. 11.*
Mynsing. Cent. 3. Obs. 76. quod ad Clericos appli-
care non dubitamus.

24 §. 7. Sed restat, ut paucissimis videamus
de pœna falsi à Clerico dicti testimonii. Pœna falsi
in genere, jure Civili, fuit in liberis hominibus de-
portatio & confiscatio omnium bonorum, *L. 1. §. ff.*
25 *ff. ad Legem Cornel. de falsis.* Hodie facta est arbitra-
ria, *Carpz. qu. 93. n. 19.* *Brunnem. ad L. 22. C. ad Leg.*
26 *Cornel. de fals. in fin.* quæ etiam in causa falsi testimo-
nii obrinet, ubi pœna ad mortem etiam extendi po-
test, si ex falso testimonio alii mortis imminabat
27 periculum. *Nov. Leon. 77.* Quoad Clericos falsum
dicentes testimonium in dicto casu *Nov. Leon. 77.*
eadem non tantum videtur obtinere pœna, sed &
in reliquis casibus certa videtur jure civili statuta in
Auth. Presbyteri. C. de Episc. & Cler. scil. ut Presbyteri
in causis pecuniariis à Divino Ministerio per tres
annos separati monasteriis pro tormentis tradantur,
in causa Criminali autem Clericatus honore nudati,
legitimis pœnis afficiantur: Cœteri vero Clerici
communi jure ab officio Ecclesiastico repulsi sine
delectu causæ verberibus coercentur.

Et hæc sunt, quæ pro ingenii viribus de materia
hac ardua proponere placuit: Potuissim fateor lati-
us hæc deducere, sed brevitati hac vice studere, dum
tempori parco, volui: Nil proinde superest, nisi ut
DEO T. O. Tq̄ M. pro præstito mihi auxilio grates
persolvam maximas, eidemq; studia mea tam hic
loci, quam ubicunq; eadem pertractaturus sum,
commendem humillime, ipsi vero sit
Laus Honor & Gloria in sempiterna secula.

§(O)§

Rostock, Diss., 1704-05

ULB Halle 3
004 505 76X

Sb.

f

Farbkarte #13

B.I.G.

PROFITIO
ONEM JURI
CULAREM

TE
RICO

eines Predigers
TORUM ORDINE
VARNUM ACADEMIA
TIENTE
DE
atq. EXCELLENTISSIMO
I N O

TH. Müllern
ROFESSORE INSTITU.
C. ORD. FAMIGERATIS-
ACULT. JUR. DECANO
ABILI,
DIORUM PROMOTORE,
PORE VENERANDO
1711, 10. MDCCV.
NO COMPALÆSTRITARUM
SUBMITTIT
Hnl/ Gryph. Pom.
G, SER. PRINC. & ACAD. T.

14
11

1705, 2a

10.

